

Úvodem k monotematickému číslu o sociální struktuře

Základním koncepčním dokumentem dlouhodobé platnosti se pro společenské vědy stal materiál předsednictva ÚV KSČ „Vývoj, současný stav a úkoly společenských věd“. V dlouhodobém zaměření společenskovědního výzkumu klade tento dokument na jedno z předních míst analýzu otázek sociální struktury socialistické společnosti a jejího vývoje. Důležitost této problematiky zdůraznil také tajemník ÚV KSČ s. Jan Fojtík v referátu na celostátním aktivu pracovníků z oblastí společenských věd v září minulého roku: „Do středu pozornosti naší sociologie klademe otázky změn v třídní a sociální struktuře naší společnosti, charakter těchto změn se zvláštním zřetelem na úlohu dělnické třídy, jejího svazku s družstevním rolnictvem a inteligencí.“

Monotematické číslo, které redakce připravila v době, kdy se blíží XV. sjezd KSČ, v době, kdy se s hrdostí zamýšlíme nad úspěchy socialistické výstavby, je věnováno právě sociální struktuře. Vysoká závažnost problematiky a složitost této klade i vysoké nároky na přístupy k jejímu uchopení. Ne na omluvu chceme na tomto místě zdůraznit, že monotematická koncepce čísla zdaleka neumožňuje pokrýt vytčenou problematiku v plné šíři. Stranou zůstaly zejména teoretické stránky výzkumu sociálně třídní struktury, otázky jejího vztahu k národnostní struktuře, kritika buržoazních a revizionistických koncepcí společnosti, otázky sociálního plánování, prognózování a řízení vývoje sociálně třídní struktury apod. Pozornost byla záměrně upřena k analýze konkrétních společenských jevů a třídně sociálních procesů formujících výstavbu socialismu v naší zemi i v ostatních zemích socialistického společenství.

Tento záměr má podle našeho názoru své plné oprávnění. Prohlubování jednoty, socialistická kvalita integrace zemí socialistického tábora, vytváří na jedné straně předpoklady a podmínky pro koordinovanou společenskovědní poznávací činnost sociologů ze socialistických zemí, na druhé straně současně vytyčuje další požadavky. Předkládané monotematické číslo je svým způsobem i svědectvím o tom, o jaké určující úspěchy a hodnoty se může mnohostranná vědecká spolupráce marxisticko-leninských sociologů ze socialistických zemí ve svém dalším rozvoji opírat, a současně naznačením problémů a úkolů, které je nutné společensky i vědecky prospěšně řešit.

Výběr jednotlivých statí je výsledkem kombinace myšlenkové a informační koncepce čísla a okamžité dostupnosti příspěvků k dané tematice. Cílem předkládaného souboru statí však není a v dané etapě ani nemůže být vyčerpávající a vnitřně ucelená analýza sociálně třídní struktury. Je příspěvkem k dalšímu rozvíjení této analýzy.

Vedle statí, které se snaží o zobecnující pohled na reálné třídně sociální procesy v podmínkách výstavby socialistické společnosti a jsou opřeny o dosti rozsáhlé souhrny empirických dat, byly zařazeny i příspěvky relativně užšího charakteru, či dokonce pouze informace o provedených sociálně statistických šetřeních, které si nekladou teoretické nároky a slouží spíše jako pramenné informace. Čtenář tak alespoň v náznaku získá plastickou informaci o složitosti a rozmanitosti sociologického zkoumání této závažné problematiky jak v oblasti jejího teoretického zvládnutí, tak i jejího empirického zjištění a obsáhnutí, a možná i podklad pro další tvůrčí diskusi.

Rada statí čísla vznikla jako důležitý výsledek plnění státního plánu vědeckého výzkumu, a to zejména hlavních úkolů VIII-6-1 „Výzkum sociální struktury československé společnosti“ a VIII-6-2 „Srovnávací výzkum změn v sociální struktuře socialistických zemí“, řešených sociologickými sekcemi Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV a SAV. Jejich publikací tedy práce na dané tematice nekončí, právě naopak. Bude rozvíjena jak v závěru páté pětiletky, tak i v průběhu dalšího pětiletého plánu státního programu vědeckého výzkumu, kdy dojde rovněž k intenzifikaci výsledků mezinárodní vědecké spolupráce zejména v rámci problémové komise akademii věd socialistických zemí „Evoluce sociální struktury socialistické společnosti. Společenské plánování a prognózování“.

Předkládané monotematické číslo přirozeně nemohlo postihnout řadu úspěšných výsledků výzkumu třídně sociálních procesů prováděného mimoakademickými, zejména stranickými pracovišti. Nemohlo obsáhnout všechny výsledky společenskovědního úsilí o postihu podstaty a jevů sociálně třídního pohybu v podmínkách socialistické výstavby a světového třídního zápasu a nemůže být tedy kritériem hodnocení příslušné vědecké práce v celém jejím rozsahu.

Redakční rada
Sociologického časopisu